

I
A KÖNYVTÁR ÉLETÉBŐL

Vécsey Jenő

(1909—1966)

KERESZTURY DEZSŐ

Most is gyakran látom, ahogy karsú, magas, törékeny alakja elsuhan a könyvtár valamelyik folyosóján, ahogy rámemeli tekintetét a Múzeumkertben, s arcán megvillan az a finom mosolygás, amelyben annyi fékezett rezignáció, annyi okos ironia, annyi derűs élettapasztalat, gyengéd emberszeretet volt. A legrégebbek közé tartozott, akikkel együtt szolgáltam a Széchényi Könyvtárban. Mennyi közös vállalkozásban vettünk részt: ő volt a múzeum-könyvtárközi énekkar vezetője, amikor én a színigazgató, együtt festettünk plakátokat is; együtt rendeztünk kiállításokat; együtt szerkesztettünk kiadványokat, szerveztünk önállósult és nagyranőtt tárakat, osztályokat; s mennyi mindent még! A közös munkákban tanultam meg igazán nagyra becsülni széles körű érdeklődését, tájékozottságát, egyre mélyülő szakmai műveltségét, sokoldalúságát, ízlését, arányérzékét, okos bátorságát, lélekjelenlétét, igazságszeretetét és humorát: a művészt, a szakmabeli társat s az embert, akiket, ha valakiben, benne igazán nem lehetett különválasztani.

Munkásságának főidejét az Országos Széchényi Könyvtárban töltötte. Tanárként, zenekari muzsikusként, zeneszerzőként kezdte pályáját, de már fiatalon a Könyvtár dolgozója lett. 1945-ben pedig őt bízták meg a Zeneműtár vezetésével. Nem volt ez sem egyszerű, sem könnyű munka. A hagyományos szakmai zárkózottságában élő Zeneműtár az önállósuló Széchényi Könyvtárral együtt önállósult, modernizálódott; állománya igen terjedelmes, páratlanul sokrétű és kivételes értékű új gyűjteményekkel gyarapodott. A megnövekedett állományt nem csupán birtokba kellett venni, de gondoskodni kellett megfelelő elhelyezéséről, feltárásról, hozzáférhetővé tételéről is. A régi módszerek elégtelenelemek bizonyultak. Vécsey Jenő egy szűkszavú, személytelen beszámolójában (*Az Országos Széchényi Könyvtár zenei gyűjteményeinek fejlődése az elmúlt 15 évben. Az OSZK Évkönyve 1958.*) összefoglalta ennek a munkának — vagy inkább e munka egy részének — legfőbb adatait, lényeges mozzanatait. Nincs itt helyünk és módunk rá, hogy e beszámoló háttérét, az ott számon tartott munka életbeli körülményeit is felidéz-
zük. Pedig azokkal együtt lenne igazán teljes a kép. Közepén a fiatal osztályvezető állna, aki halk, szívós és céltudatos erővel egyszerre munkálkodott a szükséges reformok előfeltételeinek — a módszertani tervezésnek, a megfelelő raktáraknak, munkahelyeknek s a munkatársi gárdának — megteremtésén s a halaszthatatlan rutinmunkák elvégzésén. Aki csak egy kissé is emlékezik az átalakulás, újjászerveződés e homéroszi korszakára, a költözőkódésekre, reformkísérletekre, konferen-

ciákra, a raktárakban berendezett kutatóhelyiségekre, a katalógusok modernizálásának erőfeszítéseire s annyi mindenre még: csak az tudja igazi valóságában felmérni *Vécsey Jenő* zeneműtári munkájának jelentőségét.

Új leltározási, raktározási rendet teremtett. Kialakította, többszöri felülvizsgálás után véglegesen „megfogalmazta” a Tárat, gyűjtőkörét, ügyrendjét, feladatait; a Tár sajátos igényeihez alkalmazta a zeneművek egyetemes tizedes osztályozását, modernizálta, teljessé tette a zeneművek címléírasi szabályzatát. Az idejétmúlt katalógus helyett a modern szabályok előírásai szerint készített és tervszerű pontossággal fejlesztett modern karton-katalógust állított a kutatók rendelkezésére; s a speciális katalógusok egész sorával egészítette ki a Zeneműtárnak ezt az alapvető tájékoztatóját; elég lesz közülük itt csak a gyakran emlegetett s még többször használt ún. „szövegkezdeti” katalógust s a zenekutatás közvetlen igényeit szolgáló „gyors-katalógus”-t kiemelni.

Mindezt csak olyan valaki vihette végbe, aki nem csupán a könyvtári szakma részletkérdéseiben volt járatos, s aki gyűjteményét nem csupán a gyűjtés-megőrzés-elrendezés távlatában szemlélte. Közhely, hogy feltárni is csak az tudja igazán az „anyagot”, aki ismeri és értékeli; aki tudja ennek az anyagnak helyét a világban. *Vécsey Jenő* állandó kapcsolatban állt a nemzetközi és a hazai zenekutatás munkásaival, szervezeteivel. De emellett szenvedélyesen szerette az élő zenét is. Komponista volt; a hozzáértők szerzőként is nemzedéke legműveltebb és legfinomabb ízlésű alkotói közt tartják számon. Színes, egyszerre álmódzó és fölényesen okos, egyszerre természetrajongó és emberszerető, egyszerre áradóan érzelemgazdag és az értelem tiszta szerkezeteit kedvelő egyénisége számos figyelemre méltó zeneműben talált kifejezést. Ezekben ifjúságának impresszionista stílusát a tárgyilagos-szerkezetes modern törekvések irányában fejlesztette tovább. Mily boldogan s milyen színesen idézte fel gyermekkorai színhelyének hangulatait a Boldogkő-várának nevét viselő szimfonikus költeményben; mennyi vágy, ábránd, mennyi játékosság, mélabú, keserűség és humor villózik a nagy írószeménypéknél, *Krúdy* Gyulának szentelt nagyzenekari szimfonikus koncertóban! A programzenei hagyományokhoz voltaképpen csak e két műve kapcsolódik; további szerzeményeit a tisztán zenei kifejezés, a klasszikus vagy a modern szerkesztésmód és a hangzásvilág jellemzi. Nagy álmát, a Mednyánszky-operát, amelyben a színek varázsát, a sivatagosodó nagyvárosi világgal szembe forduló különös lélek mélységeit szerette volna mély azonosulással zenébe foglalni, már nem tudta megvalósítani.

De ha ezt a sajátos, látomásos művészi világot nem tudta is már felidézni, ittmaradnak azok a művei, amelyekkel a könyvtárak, archívumok néma feledésből idézett új életre régi mestereket. A *Musica rinata*, az „újjáéledt zene” sorozatában, de azonkívül is közzétett kiadványai számtalan ismeretlen vagy elfelejtett remekművet tettek újra közkinccsé. Ezekben a kiadványokban főként *Joseph* és *Michael Haydn*, *G. J. Werner* és *J. G. Albrechtsberger* alkotásait emelte ki a feledésből az eredetiekhez példás hűséggel és úgy ragaszkodva, hogy a mai zenei gyakorlat számára is hozzáférhetővé tegye az új életre keltett műveket. Ezekkel a publikációkkal méltán hívta fel magára mind a hazai, mind a külföldi szakkörök figyelmét. Zeneműtárunk vezetője, aki Európa egyik legjelentősebb zenei gyűjteményévé és komoly zenetörténeti műhellyé fejlesztette a rábízott Tárat, a zenekutatási gyakorlatban is megbecsült nevet szerzett magának. Szívesen hajolt zenei romantikánk forrásai fölé is. A magyar verbunkos zene, majd *Erkel* Ferenc,

Mosonyi Mihály egészen feledésbe vagy félhomályba merült kompozíciói közül nem egy ragyogott fel újra gyengéden, nagy stílusérzékkel és hozzáértéssel végzett restaurátori munkája segítségével. Feledésbe merülő érdemes régi magyar zeneszerzők kéziratait a könyvtári hangversenyek egész során keltette újra életre s hívta fel rájuk így is a figyelmet. Az *Erkel* Ferenc műveit egybegyűjtő kritikái összkiadás számára e kiváló magyar mester több művét készítette sajtó alá: megbecsült munkása volt a nemzetközi *Haydn*-kutatásnak s nekem személyesen is nagyra becsült munkatársam a magyar zene történetét képekben felidéző kiadvány szerkesztésében. A feltárt klasszikus és romantikus művek megszólaltatásáról is gondoskodott: saját műveinek érdekében sokkal kevesebbet tett, mint azoknak a mestereknek érdekében, akiknek műveiért felelősnek érezte magát.

Személyesen nem találkozhatunk vele többé, de úgy gondolom, nemcsak én látom most is még gyakran, ahogy karsú, magas, törekeny alakja átsuhan a könyvtár valamelyik termén, raktárán, folyosóján. Akik személyesen ismerték, megőrzik mély tekintetének, könnyű mosolyának, előzékeny, férfiasan szerény mozdulatainak, vonzó egyéniségének emlékét. Akik pedig személyesen nem ismerhették, öntudatlanul az ő munkáját is folytatják; azt a munkát, amely nagyrészt könyvtárunk falai közt folyt le, s amely elválaszthatatlan része lett könyvtárunk történetének.

Vécsey Jenő életműve

Bibliográfia

A) ZENESZERZŐI ALKOTÁSOK

a) Önálló kompozíciók

Divertimento zenekarra. 1939—1940.

Intermezzo per arché. 1942.

Kele diák. Balett *Berczeli Anzelm* Károly költeményére. 1943.

Rapszódia zenekarra. 1940—1941.

Rapszódia zongorára. (A zenekari rapszódia első megfogalmazása.) 1939.

Suite. (Bagatellek.) Zenekarra. 1941.

Vonósnégyes. 1942.

Bagatellek zongorára (1—4. sz.) 1942.

Két dal alt- vagy mezzoszoprán hangra és zongorára. 1. *Panasz.* *Berczeli Anzelm* Károly verse.

— 2. *Spleen.* Charles *Baudelaire* verse, ford. *Tóth Árpád.* 1943.

Két szimfonikus tánc. (A *Kele diák* c. balett nyomán.) 1945.

Boldogkő vára. Szimfonikus költemény zenekarra. 1951.

Concertino zongorára és zenekarra. 1953—1956.

Concertino nagybőgőre és zenekarra, ill. zongorára. 1954.

Rapszódia hárfára és zenekarra. 1954.

Vonós-szeptett. 1956.

Szimfonikus concerto Krúdy Gyula emlékére, nagyzenekarra. 1958.

Praeludium, nótturno és scherzo zenekarra. (A *Boldogkő vára* c. szimfonikus költemény átdolgozása.) 1958.

Bagatellek két zongorára. 1962.

b) Átdolgozások, hangszerelések

1. Nyomtatásban megjelent művek

Erkel Ferenc: <i>Báthori Mária</i>	}	a kritikai összkiadás számára. (Előkészületben.)
Erkel Ferenc: <i>Sarolta</i>		
Erkel Ferenc: <i>Dózsa György</i> . 1—3. felv.		
Erkel Ferenc: <i>Erzsébet</i> . 2. felv.		

- Joseph Haydn: *L'infedeltà delusa*. Burletta per musica in 2 atti. Nach einem Libretto von Marco Coltellini, 1773. Hrsg. von Dénes Bartha und Jenő Vécsey. München — Duisburg 1964, Henle. (*Joseph Haydn, Werke*. Reihe XXV. Bd. 5.)
- Haydn, Joseph: *Operaáriák énekhangra és zongorára*. Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratoss anyagából zongorakísérettel közread. Vécsey Jenő. (*Arie dalle opere „L'infedeltà delusa”, „Il mondo della luna”, „Le pescatrici”*.) (Baritone e Basso.) Bp. 1959, Zeneműkiadó.
- Haydn, Joseph: *Operaáriák énekhangra és zongorára*. Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratoss anyagából zongorakísérettel közread. Vécsey Jenő. (*Arie dalle opere „Il mondo della luna”, „L'infedeltà delusa”*.) (Tenore.) Bp. 1959, Zeneműkiadó.
- Haydn, Joseph: *Operaáriák énekhangra és zongorára*. Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratoss anyagából zongorakísérettel közread. Vécsey Jenő. (*Arie dalle opere „Le pescatrici”, „La canterina”, „L'infedeltà delusa”, „Il mondo della luna.”*) (Soprano e Mezzosoprano.) Bp. 1959, Zeneműkiadó.
- Haydn, Michael: *Concerto per il flauto traverso*. 1766. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratpéldánya alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. 1959, Zeneműkiadó. (*Kispartitúrák 47.*)
- Haydn, Michael: *Concerto per il flauto traverso*. Fuvolára és zongorára, kadenciákkal közread. Vécsey Jenő. Bp. 1958, Zeneműkiadó.
- Haydn, Michael: *D-moll szimfónia*, 1784. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratoss alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. 1960, Zeneműkiadó. (*Kispartitúrák 76.*)
- Haydn, Michael: *Mythologische Operette*. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratoss partitúrája alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. 1964, Zeneműkiadó. (*Musica rinata 3.*)
- Werner, Gregor Joseph: *Koncertáló darabok cembalora vagy orgonára és kamarazenekarra*. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratoss alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. 1964, Zeneműkiadó. (*Musica rinata 5.*)
- Werner, Gregor Joseph: *Sech Oratorien-Vorspiele*. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratoss alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. 1967, Zeneműkiadó. (*Musica rinata 13.*)
- Druschetzky, Georg: *Vier Oboen-Quartette für Oboe, Violine, Viola und Violoncello*. Az Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratoss alapján közread. Vécsey Jenő. Bp. Zeneműkiadó. (*Musica rinata.*) — Előkészületben.
- Vécsey Jenő—Somfai László: *Serate d'opere di Eszterháza*. Arie per canto e pianoforte con testo italiano. Da manoscritti di opere rappresentate nell'epoca di Joseph Haydn. Pubbl. da - -. Bp. 1962, Zeneműkiadó. 1. füz.: Soprano — Mezzosoprano. — 2. füz.: Tenore. — 3. füz.: Baritono — Basso.
- Paisiello, Giovanni: *Cantata comica*. (Der Schulmeister mit seinen 2 Scholaren.) Pubbl. da Zoltán Falvy. Ridotta per canto e pianoforte da Jenő Vécsey. Bp. 1965, Zeneműkiadó. (*Musica rinata 9.*)

2. A Magyar Rádió megbízására készült, kéziratban maradt művek

- Haydn, Joseph: *Aria per la Commedia marchese*. Per soprano ed orchestra. — Partitúra.
- Haydn, Joseph: *Aria dall'opera „La fedeltà premiata”, per baritono ed orchestra*. — Partitúra.
- Haydn, Joseph: *Concerto per due lire*. (Fuvolára és oboára, zenekarkísérettel.) — Partitúra.
- Haydn, Michael: *B-dúr hegedűverseny*. Szólóhegedűre és vonószenekarra. (Nagyvárad, 1760.) Átdolgozta és kadenciákkal ellátta Vécsey Jenő. — Partitúra.
- Haydn, Michael: *Andromeda és Perseus*. Ouverture. Átd. Vécsey Jenő, 1954. — Partitúra.
- Magyar táncok Haydn korából, 1—8. sz. Kamarazenekarra feld. Vécsey Jenő. — Partitúra.
- Erkel Ferenc: *Báthori Mária*. Részletek, nagyzenekari átdolgozásban, 1955. — Partitúra.

- Erkel Ferenc: Brankovics György.* Részletek, nagyzenekari átdolgozásban, 1955. — Partitúra.
Erkel Ferenc: Dózsa György. Teljes opera átdolgozása. — Partitúra.
Erkel Ferenc: István király. Operarészletek nagyzenekari átdolgozásban. — Partitúra.
Erkel Ferenc: Névtelen hősök. Opera-keresztmetszet nagyzenekari átdolgozásban. — Partitúra.
Mosonyi Mihály: Álmos. Operarészletek nagyzenekari átdolgozásban. — Partitúra.
Mosonyi Mihály: Szép Ilonka. Operarészletek nagyzenekari átdolgozásban, 1959. — Partitúra.
Doppler Ferenc: Benyowszky. Operarészletek nagyzenekari átdolgozásban. — Partitúra.
László Ferenc: Négy portrét a Magyar történelmi arcképek c. sorozatból. (1. *Vörösmarty.* — 2. *Teleki.* — 3. *Petőfi.* — 4. *Mosonyi.*) Nagyzenekarra hangszerelte *Vécsey Jenő*, 1952. — Partitúra.
 Különböző részletek *Arnold György*, *Ruzitska József*, *Bartay András*, *Császár György* operáiból, nagyzenekari hangszerelésben.
Aggházy Károly, Bertha Sándor, Fűredi Mihály, Mátray Gábor, Hubay Jenő és Nyizsnyaj Gusztáv dalainak ének-kamarazenedekari átdolgozásai.
Tizenkét dal énekkarra és kamarazenedekarra. Átd. *Vécsey Jenő*. (1—6. *Egressy Béni*, 7—8. *Szentirmay Elemér*, 9—10. *Simonffy Kálmán*, 11—12. *Szénfy Gusztáv*.) — Partitúra.

B) ZENEI—KÖNYVTÁRI PUBLIKÁCIÓK

- A zeneművek könyvtári címlétrása.* (Szerk.: — Sajtó alá rendezte az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya.) Bp. 1958, Felsőokt. Jegyzetell. sokszorosítása. (*Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai* 7.)
Joseph Haydn művei az Országos Széchényi Könyvtár Zenei Gyűjteményében. (Szerk. és bev. *Vécsey Jenő*. Közrem. *Falvy Zoltán, Kecskeméti István* stb.) Bp. 1959, Akad. Kiadó.
Haydns Werke in der Musiksammlung der Nationalbibliothek Széchényi in Budapest. (Hrsg. und Vorw. von *Jenő Vécsey*. Mitw. von *Zoltán Falvy, István Kecskeméti* etc. übers. von *Sándor Országh*.) Bp. 1959, Akad. Kiadó. (*Veröffentlichungen der Nationalbibliothek Széchényi* 48.)
Haydn compositions in the Music Collection of the National Széchényi Library, Budapest. (Ed. and intr. by *Jenő Vécsey*. Collab. *Zoltán Falvy, István Kecskeméti* etc. Trans. by *Sándor Országh*.) Bp. 1960, Akad. Kiadó. (*Publications of the National Széchényi Library* 48.)
Keresztury Dezső—Vécsey Jenő—Falvy Zoltán: A magyar zenetörténet képekonyve. Bp. 1960, Magvető, Kossuth Ny.
Az Országos Széchényi Könyvtár zenei gyűjteményeinek fejlődése az elmúlt tizenöt évben. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve* 1958. Bp. 1959, Kossuth Ny.
A Haydn (Joseph) — év élé. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. Bp. 1958, Kossuth Ny.
Haydn festivities in Hungary. = *Books from Hungary*. 1959. 1. vol. 1—2. no.
Festival Haydn en Hongrie. = *Livres de Hongrie*. 1959. 1. année. 1. no.
Haydn-Festern in Ungarn. = *Bücher aus Ungarn*. 1959. 1. Jahrg. 1—2. No.
Haydn-t ünnepeljük. = *Muzsika*. 1959, 2. évf. 10. sz.
Az Országos Széchényi Könyvtár Haydn-autográfjai. = *Haydn emlékére.* Szerk. *Szabolcsi Bence, Bartha Dénes*. Bp. 1960, Akad. Kiadó. (*Zenetudományi Tanulmányok* 8.)